

УДК 004.853:371.14

**ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ВЧИТЕЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ****Кисла І.Г.,****Херсонський ліцей Херсонської обласної ради**

Одна з головних проблем реалізації компетентнісного підходу в системі середньої освіти – створення загальноприйнятої методики формування ключових компетентностей вчителів. У статті розкривається зміст і структура поняття інформаційної компетентності вчителя старшої школи, а також шляхи створення шкільної інформаційно-аналітичної системи, яка забезпечить необхідні умови для підвищення інформаційної компетентності вчителів різних предметів шкільного циклу.

One of the main problems of realization of competence approach in the system of secondary education is the creation of generally accepted methods of forming key competences of teachers. In the article main points and structure of the concept of informational competence of a high school teacher and means of school informational analytical system that will provide necessary conditions for extension of informational competence of teachers of different subjects of a school cycle creation are exposed.

Постановка проблеми.

Однією з найважливіших особливостей нашого часу є перехід розвинутих країн світу від постіндустріального до інформаційного суспільства. Система освіти цього суспільства покликана розв'язати принципово нову глобальну проблему – підготувати людину до життя і діяльності в зовсім нових для неї умовах інформаційного світу. Саме у закладах освіти учнівська молодь набуватиме необхідні знання про нове інформаційне середовище, інформаційну культуру й новий інформаційний світогляд. [1]

Швидкі темпи розвитку й застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій суттєво впливають на процес інформатизації освіти. Пріоритетним завданням цього процесу інформатизації освіти є підготовка педагогічних кадрів до успішного використання новітніх технологій, тобто формування у вчителів інформаційної компетентності.

Метою цієї статті є розкриття змісту і структури поняття інформаційної компетентності, яке стає дедалі актуальнішим серед учителів загальноосвітніх навчальних закладів.

Аналіз останніх досліджень.

У вітчизняній педагогічній літературі зустрічаються і поняття “компетенція” (“компетенції”, “групи компетенцій”), і поняття “компетентність” (“групи компетентностей”). Наприклад, поруч зустрічаємо вжиті в однаковому смислі терміни “комунікативна, мовленнєва, мовна компетенція” [2, с. 2], і “життєва і соціальна компетентність” [2, с. 1]. Великий тлумачний словник сучасної української мови подає вельми схожі трактування цих загальних понять [3, с. 445].

„Компетенція: 1) добра обізнаність із чим-небудь; 2) коло повноважень якої-небудь організації, установи чи особи” [3, с. 445].

„Компетентність – властивість від компетентний” [3, с. 445].

„Компетентний – 1) який має достатні знання в якій-небудь галузі, який з чим-небудь добре обізнаний, тямущий; який ґрунтується на знанні, кваліфікований; 2) який має певні повноваження, повноправний, повновладний” [3, с. 445].

Ця схожість не є випадковою, адже ці поняття походять з одного джерела: латиною „competentia” – узгодженість, відповідність, а „compete” – відповідати, бути годящим, здатним [4, с. 217]. Щоб не виникали “труднощі перекладу”, слід розвести ці поняття,

враховуючи вітчизняні мовні стереотипи. Поняття “компетенція” традиційно вживається у значенні “коло повноважень”, “компетентність” же пов’язується з обізнаністю, авторитетністю, кваліфікованістю. Тому при розгляді педагогічних процесів доцільно використовувати саме термін “компетентність”.

Інформаційна компетентність, на думку вітчизняних та зарубіжних дослідників одна із ключових компетентностей. Аналізуючи теоретичні доробки [5, с. 58-64.], можна зробити висновок, що у структурі інформаційної компетентності виокремлюють об’єктивну й суб’єктивну сторони. Об’єктивна сторона включає вимоги, які соціум висуває до професійної діяльності сучасного вчителя; суб’єктивна сторона інформаційної компетентності вчителя є відбиттям об’єктивної сторони, що переломлюється через індивідуальність вчителя, його професійну діяльність, особливості мотивації в удосконалюванні й розвитку своєї інформаційної компетентності.

Узагальнюючи доробки провідних науковців та останні розвідки, можна виокремити наступний компонентний склад інформаційної компетентності та розкрити значимість кожного компоненту як для організації, так і для особистості. (див. табл.1)

Таблиця 1

Компонентний склад інформаційної компетенції	Об’єкти реальної дійсності	Соціальна значимість компетенції (для організації)	Особистісна значимість компетенції
1. Інформаційно – пошукова компетенція	Довідники, енциклопедії, інтернет	Складання постанов, розпоряджень, наказів, інших нормативних документів	Одержання нових знань
2. Інформаційно – аналітична компетенція	Література, ЗМІ, інтернет	Аналіз роботи підприємства: оформлення приміщень, розміщення й відновлення реклами	Уміння аналізувати будь-які вчинки, ситуації
3. Інформаційно – комунікаційна компетенція	Телефон, мобільний телефон, комп’ютер (електронна пошта, інтернет)	Консультація відвідувачів з питань, що стосується послуг які надаються; запобігання й ліквідація конфліктних ситуацій; розглядає претензії, пов’язані з незадовільним обслуговуванням відвідувачів.	Спілкування з людьми
4. Інформаційно-оцінна (рефлексивна компетенція – перевірка наявних або отриманих знань)	Тести, опитування	Проведення необхідних організаційно – технічних заходів, тестувань й опитувань	Застосування отриманих або наявних знань у життєвих ситуаціях
5. Інформаційно – екологічна компетенція	ЗМІ, інтернет	Забезпечує чистоту й порядок у приміщенні та на прилягаючій до нього території, контролює дотримання підлеглими виробничої санітарії й гігієни	Дотримання чистоти навколишнього середовища

Компонентний склад інформаційної компетенції	Об'єкти реальної дійсності	Соціальна значимість компетенції (для організації)	Особистісна значимість компетенції
6. Інформаційна компетенція самовдосконалення й саморозвитку	Література, інтернет, ЗМІ	Підвищення кваліфікації	Самовдосконалення й саморозвиток
7. Інформаційно – операційна компетенція	Телефон, мобільний телефон, інтернет, інструкції користувача	Робота на ПК	Володіння ПК
8. Інформаційно – етична та інформаційно – правова компетенція	Суспільство, юридичні довідники	Контролює дотримання підлеглими працівниками трудової й виробничої дисципліни, правил і норм охорони праці	Право на власний світогляд, безпеку приватної власності
9. Інформаційна компетенція збереження (інформаційна безпека)	Зберігання інформації на сервері під паролем, сейфи	Забезпечення безпеки секретним документам	Засоби й методи захисту інформації

Аналізуючи роботи В.Л.Акуленко, А.О. Андрущук, М.Г.Дзугоева, М.І. Жалдака, О.Б.Зайцева, С.О. Заславської, В.А. Козакова, П.Г. Лузан, Е.В. Лузик, В.А. Рибальського, А.Л.Семенова, П.І. Сікорського, Н.Ю.Таїрової, Н.Т. Тверезовської, О.М.Толстих, П.М. Щербань та ін., робимо висновок, що інформаційна компетентність має внутрішню логіку розвитку, що не зводиться до підсумовування її підсистем (елементів) і логіку розвитку кожної підсистеми окремо. У завдання розвитку інформаційної компетентності вчителя старшої школи входить:

- збагачення знаннями й уміннями в області інформатики й інформаційно-комунікаційних технологій;
- розвиток комунікативних, інтелектуальних здібностей;
- здійснення інтерактивного діалогу в єдиному інформаційному просторі.

Завдання розвитку інформаційної компетентності вчителів загальноосвітніх навчальних закладах знаходять своє відображення в конкретних функціях. Розглянемо їх.

Пізнавальна (або гносеологічна) функція, яка спрямована сприяти систематизації знань, пізнанню й самопізнанню людиною самої себе.

Комунікативна функція. Носіями комунікативної функції є семантичний компонент, “паперові й електронні” носії інформації педагогічного програмного комплексу, (до паперових носіїв можна віднести підручник, навчальний посібник, тексти лекцій). Як електронний носій може виступати: інтелектуальна навчальна система, системи гіпермедіа, електронні книги, середовище “мікросвіт”, автоматизована навчальна система, засоби телекомунікацій.

Адаптивна функція, яка дозволяє адаптуватися до умов життя й діяльності в інформаційному суспільстві.

Нормативна функція, яка містить показники досягнень і розвитку, і проявляється, насамперед, як система норм і вимог в інформаційному суспільстві; здійснюється при

дотриманні ряду умов, зокрема, норм моралі та юридичного права, якими потрібно керуватися в професійній діяльності.

Оцінна (інформативна) функція. Сутність цієї функції полягає у формуванні й активізації вмінь педагогів орієнтуватися в потоках різноманітної інформації, виявляти й розрізняти відому і нову, оцінювати значиму й другорядну інформацію.

Розвиваюча функція, дозволяє формувати активну самостійність й творчість у професійній діяльності педагога, що веде до самореалізації і самоактуалізації.

Як свідчить практика всі функції тісно взаємодіють між собою, переходять одна в іншу й фактично представляють єдиний процес.

З 2003 року Херсонський ліцей працює над проблемою формування інформаційної компетентності вчителів як складової їх професійної культури. Першим кроком до розв'язання цієї проблеми було запровадження у діяльність ліцею програми "Intel® навчання для майбутнього", за якою було підготовлено 70% педагогічного колективу.

Висновок.

Зважаючи на особистий досвід роботи в цьому напрямі, слід зазначити, що підготовка вчителя – предметника з використання інформаційних технологій має низку особливостей.

По-перше, швидкий розвиток технологій потребує не тільки формування певного рівня підготовки вчителя до їх використання, а й постійного підвищення їхньої кваліфікації в цій сфері. У свідомості вчителя – предметника необхідно сформувати розуміння та готовність до самоосвіти й постійної перепідготовки.

По-друге, вчитель у нових умовах має вміти трансформувати навчальний процес, модернізувати наявні форми та методи навчання щодо застосування комп'ютерів та програм, розробляти нові ефективні організаційні та навчальні моделі.

По-третє, вчитель має не тільки залучати учнів до використання інформаційних технологій у рамках його предмета, а й орієнтувати їх на використання сучасних інформаційних та інтерактивних засобів навчання в самоосвіті, позашкільній роботі, підготовці до олімпіад, конкурсів тощо.

Для підвищення інформаційної компетентності вчителів різних предметів шкільного циклу необхідно створювати сучасне інформаційне середовище, забезпечити концентрацію ресурсного, методичного, організаційного супроводження в єдиному інформаційно-аналітичному центрі. Результатом роботи такого центру мають бути оснащені комп'ютерами класи з виходом до мережі Internet, власний банк інформаційних ресурсів, програмне забезпечення, інформаційна культура вчителів та учнів, удосконалення управління школою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постанова кабінету міністрів від 7 грудня 2005 року № 1153 Про затвердження програми „ Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці” на 2006 – 2010 роки
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти// Освіта України.-2004.-№5
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови.-К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2001. – С. 445.
4. Латинсько-русский словарь / Под. ред. И.Х. Дворецкого. – М.: Русский язык, 1976. – С.217.
5. Хуторський А. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58-64.